

Anexa 1
Educație și creștere macroeconomică

Extras din suportul de curs, *Sociologia educației*, 2006-2007

Prof.univ.dr. Elisabeta Stănciulescu

Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

2.3. Corelația între nivelul de educație / capitalul uman și creșterea economică variază în funcție de ciclul educațional și nivelul de dezvoltare al economiei.

- Comparând *ratele de întoarcere la investițiile sociale și individuale în educație** sau *ratele de randament* în 32 (1973), respectiv 44 țări (1981), G. Psacharopoulos (citat de Woodhal, 1997, pp. 220-221) demonstrează că:
  - indiferent de gradul de dezvoltare al economiei, investițiile în ciclul primar sunt, dintre toate ciclurile educative, cele mai rentabile la nivelul societății;
  - investiția în educație este, per ansamblu, mai profitabilă pentru țările mai puțin dezvoltate decât pentru țările dezvoltate;
  - investiția în capitalul uman este mai eficientă decât investiția în capitalul fizic (tehnică) în țările în curs de dezvoltare, dar nu și în țările dezvoltate;
  - investiția în educație e mai profitabilă pentru indivizi decât pentru societate, îndeosebi în cazul investițiilor în ciclul universitar.
- * Pentru detalii cu privire la calculul ratei de întoarcere (*rate of return* în engleză, *taux de rendement* în franceză), a se vedea, de exemplu, *Economic Interactive Lecture. The Internal Rate of Return*, <http://hadm.sph.sc.edu/COURSES/ECON/irr/irr.html>
- Și alte studii, pe date mai recente, probează că în statele / stadiile în curs de dezvoltare nivelul de creștere se corelează mai puternic cu nivelurile primar și secundar ale educației, în timp ce în statele / stadiile dezvoltate se corelează mai puternic cu nivelul terțiar (Petrakis și Stamatakis, 2002, cf. Hannum și Buchmann, 2003).
- Această concluzie e susținută și de prelucrările GED realizate de Hannum și Buchmann (2003): dacă sunt analizate numai țările sărace (PNB sub \$5000 / locuitor), creșterea economică e corelată relativ puternic cu nivelurile primar și secundar ale educației și slab corelată cu nivelul terțiar.
- David N. Ashton și Johnny Sung (1997) furnizează și ei date care susțin ipotezele de mai sus: oricât de diferite ar fi istoriile și formulele politice, în stadiile de bază ale dezvoltării industriale nivelul primar se dovedește cel mai rentabil, iar nivelurile secundar și terțiar ale educației devin cu adevărat rentabile numai pe măsură ce nivelul dezvoltării crește.

2.4. Modelul calificărilor înalte (high-skills), către care tind economiile avansate, nu e universal. În contexte determinate, calificările scăzute și medii pot fi mai adecvate (pot contribui mai bine la creșterea economică)

- O controversă cu privire la nivelul calificărilor cerute de lumea contemporană și la dinamica lor e mai veche în literatura științifică, vizând chiar economiile primului și celui de-al doilea val de industrializare (avansate). Probele empirice nu susțin ideea unei evoluții lineare către calificări tot mai înalte, ci pe aceea a unui proces complex în care **tendința de creștere a nivelului în unele calificări (up-skilling) se împletește cu aceea de de-des-calificare (de-skilling) și re-calificare (re-skilling), conducând în lumea contemporană mai curând la o polarizare a calificărilor** (Brown, 1997; Gallie, 1991; Haralambos, Holborn, Heald, 2000: 7070-711).
- Un număr foarte recent al revistei *Journal of Education and Work* (Volume 18, Number 1 / March 2005) e consacrat aproape integral unei țări aparținând celui de-al treilea val de industrializare: Africa de Sud. Studiile repun în discuție semnificațiile atribuite noțiunilor de „calificare înaltă” (*high skills*) și „calificare scăzută” (*low skills*) și argumentează că un stat precum Africa de Sud are nevoie, în etapa actuală, de:
  - dublă traiectorie a dezvoltării: una a calificărilor înalte, care să o ajute să intre în competiția globală, și alta a calificărilor medii și scăzute, care să rezolve problemele legate de șomaj (Mayer și Altman, 2005);
  - strategie complexă de dezvoltare a resurselor umane, pe trei niveluri: calificări înalte, medii și scăzute; opțiunea pentru o focalizare pe calificările înalte ar fi neadecvată pentru o țară în curs de dezvoltare, cu un număr mare de săraci, șomeri și persoane necalificate (Kraak, 2005);
  - creșterea economică nu poate fi realizată decât ținând cont de contextul social global, iar crearea unei piețe solide a calificărilor scăzute reprezintă o soluție pentru subdezvoltare, șomaj și sărăcie și un prim pas către o economie bazată pe cunoaștere (*value added*) (Ashton, 2005).
  - Proiectul *Skills for productive citizenship for all*, subordonat unei viziuni centrate pe conceptul de calificare înaltă, nu a dat rezultatele scontate; după evaluări, sunt căutate soluții pentru o strategie coerentă (McGrath, 2005).
- Această perspectivă ar putea fi criticată ca reprezentând o încercare de a legitima cu ajutorul științei actuala ordine internațională, fundamentată pe o diviziune a muncii care menține discrepanțele între Nord și Sud, între economiile dezvoltate (care ar avea nevoie de calificări înalte) și cele subdezvoltate (bazate pe calificări scăzute).

2.5. Corelația între capitalul uman (formare) și creștere economică pare dependentă, pe lângă adecvarea între nivelul calificărilor și nivelul dezvoltării, de intervenția politică a unui stat puternic.

- Ashton și Sung (1997) compară evoluțiile istorice în trei tipuri de state: din „primul val” al industrializării (Anglia, Franța, SUA), din „al doilea val” (Germania, Japonia) și din „al treilea val” (statele asiatice pentru care Singapore pare a fi un „port-drapel”).
  - În primul caz, procesele de industrializare nu au necesitat o calificare notabilă a forței de muncă, iar sistemele educative s-au focalizat mai ales asupra unor obiective precum identitatea națională (Franța, SUA) ori conduita disciplinată a lucrătorilor (Anglia). Aceste state se confruntă astăzi cu randamente mici ale

investițiilor educative și caută soluțiile într-un „nou vocaționalism” și marketizare (v. cursurile anterioare).

- În cazul Germaniei și Japoniei, evoluțiile tehnologice au făcut ca nevoia de calificare să exercite de la început o presiune externă asupra sistemelor educative, care au dezvoltat o componentă vocațională importantă. Competitivitatea internațională a acestor sisteme educative e recunoscută.
- În statele asiatice ale celui de-al treilea val al industrializării, legătura dintre educație și piața muncii e și mai evidentă. Explicația s-ar afla într-o „a treia cale” politică (nici liberalism, nici control centralizat) urmată de aceste state. Guvernele naționale au dezvoltat obiective economice naționale clare pe termen mediu și au folosit pârghiile pieței globalizate a capitalurilor și pârghiile juridice și educative interne pentru atingerea acestor obiective. Cu alte cuvinte, guvernele naționale au formulat și urmărit sistematic strategii coerente de atragere a capitalurilor străine în funcție de un nivel al dezvoltării definit progresiv, prin voință politică: într-o primă fază, capitalurile au fost atrase prin mâna de lucru ieftină și o legislație care descuraja revendicările sindicale; ulterior, au fost descurajate investițiile bazate pe mâna de lucru ieftină și s-a investit într-un sistem de formare profesională care să atragă producția bazată pe valoare adăugată (cunoaștere).